

Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України

Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

**Корпоративне право України
та країн Європейського Союзу:
новели законодавства**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами
XVI Міжнародної
науково-практичної
конференції

5-6 жовтня 2018 року

м. Івано-Франківськ, 2018

УДК 347(477)(082)
ББК 67.9 (4Укр)404я43
К68

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України (протокол № 8 від 26.09.2018 року).

Редакційна колегія:

- В.В. Луць** – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України;
- О.Д. Крупчан** – доктор юридичних наук, академік НАПрН України, директор НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;
- В.А. Васильсва** – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», головний науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

К68 Корпоративне право України та країн Європейського Союзу: новели законодавства [*текст*]: Збірник наукових праць за матеріалами XVI Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 жовтня 2018 р., м.Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. – Івано-Франківськ, 2018. - 199 с.

У збірник включені тези наукових доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, організованої Лабораторією проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України спільно з навчально-науковим юридичним інститутом ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та проведеною у м. Івано-Франківську 5-6 жовтня 2018 р. У тезах доповідей висвітлюються результати наукових досліджень порівняльно-правової характеристики корпоративного права України та інших європейських країн, а також проблемні аспекти адаптації законодавства України до європейського права.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

© Науково-дослідний Інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2018

© Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри цивільного права і процесу Донецького
національного університету імені Василя Стуса*

ПИТАННЯ ЗМІСТУ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Конструкція корпоративних договорів, як свідчить міжнародна практика, була запроваджена задля задоволення потреб розвитку засобів регулювання відносин між акціонерами (учасниками) господарських товариств. Саме корпоративний договір став дієвим інструментом в багатьох країнах, за допомогою якого стає можливим ефективно врегулювати особливості корпоративного управління в конкретному товаристві. Як відзначають дослідники, «використання договірного механізму у корпоративних відносинах дозволяє юридично забезпечити узгоджений їхніми учасниками баланс економічних інтересів, який у кожній конкретній ситуації є унікальним та, більше того, постійно змінюється» [1].

В науковій літературі дослідженням питань корпоративних договорів, акціонерних угод, договорів про реалізацію прав учасників (засновників) товариства займалися чимало науковців, зокрема О.М. Вінник [2], Т.В. Грибкова [3], Д.В. Ломакін [4], Ю.О. Доронін [5], І.В. Спасибо-Фатєєва [6], І.С. Шиткіна [7], Т.Б. Штим [8] тощо. Однак чіткості в розумінні цього правового явища, правової природи як з поглядів науковців, так і з поглядів практиків виявити не вдається, що потребує подальшого доопрацювання.

Запровадження в законодавство такого зручного механізму управління компанією як «корпоративний договір» дозволить покращити бізнес-клімат, сприятиме залученню іноземних інвестицій та закладе передумови для створення нових та ефективної діяльності існуючих підприємств. Саме на досягнення цих цілей і спрямовані сучасні реформи корпоративного права, які почали вже втілюватися цього року, зокрема мова йде про довгоочікуваний Закон України «Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю» [9] (далі – Закон про ТОВ та ТДВ), який набрав чинності з 17 червня 2018 року.

Завдяки останньому набула свого легального значення така правова конструкція як «корпоративний договір».

Безперечно, введення в законодавство корпоративного договору – це значний прорив в сфері корпоративного управління та врегулювання корпоративних відносин між учасниками господарських товариств.

Стаття 7 Закону про ТОВ та ТДВ, яка так і називається «Корпоративний договір», передбачає та закріплює наступне:

- (1) поняття корпоративний договір (ч.1 ст.7);
- (2) безвідплатність такого договору (ч.1 ст.7);
- (3) обов'язковість вчинення його в письмовій формі (ч.1 ст.7), з визначенням дати та строку дії договору (ч.2 ст.7);
- (4) зміст корпоративного договору (відповідні умови) (ч.3 ст.7);
- (5) конфіденційність корпоративного договору (ч.5 ст.7);
- (6) підстави нікчемності корпоративного договору (ч.1, ч.4, 6 ст.7).

Втім необхідно визнати, що при всіх перевагах врегулювання багатьох питань про корпоративний договір, які раніше не були передбачені в законодавстві, деякі недоліки мають місце, зокрема вважаємо за доцільним зупинитися на такому важливому питанні як зміст (відповідні умови) корпоративного договору.

Зміст (відповідні умови) корпоративного договору можливо виокремити із визначення корпоративного договору, яке надається в ч.1 ст.7. Так, під корпоративним договором розуміється такий договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації, тобто з цього випливає, що головною умовою – предметом корпоративного договору виступають певні дії у вигляді обов'язків активного типу (обов'язок реалізувати свої права та повноваження певним чином) або обов'язків пасивного типу (обов'язок утриматися від реалізації таких прав та повноважень). Крім того ч.3 ст.7 Закону про ТОВ та ТДВ вказує, що корпоративний договір може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає.

Таким чином, аналіз ст. 7 дає підстави стверджувати, що зміст корпоративного договору можуть становити дві групи умов:

(а) умови майнового характеру з приводу купівлі-продажу частки в статутному капіталі (її частини);

(б) умови організаційно-управлінського характеру з приводу реалізації прав та повноважень учасниками (або утримання від їх реалізації), які впливають із немайнових прав учасників товариства (наприклад, участь в управлінні товариством, у тому числі, обов'язок сторін корпоративного договору голосувати у визначений договором спосіб).

У зв'язку з цим доцільно звернутися до зарубіжного досвіду врегулювання питань щодо змісту корпоративних договорів. Так, в науковій

літературі, передбачено, що за змістом корпоративні договори (в юрисдикціях розвинених країн, як англосаксонської, так і континентальної системи права) поділяються на дві групи: (а) про порядок реалізації повноважень, що випливають з факту володіння акцією (часткою); (б) про особливості здійснення прав на акції (частку) [10, с.15].

Договори першої групи можуть містити такі типові положення: 1) умови, пов'язані із заснуванням компанії та внесенням вкладів; 2) умови, що визначають цілі, завдання, напрями діяльності компанії; 3) умови, які стосуються голосування певним чином з певних питань (voting agreements);

4) положення про управління (management/control provisions) – такі положення застосовуються у країнах англосаксонської правової системи лише у закритих корпораціях за умови, що всі учасники є сторонами акціонерної угоди; у країнах континентального права (в тому числі і в Україні) порядок корпоративного управління визначений законом, а отже предметом корпоративного договору бути не може; 5) положення щодо фінансування та розподілу активів; 6) положення про право акціонера/учасника на отримання інформації про діяльність; 7) умови про порядок вирішення спорів між акціонерами/учасниками, включаючи врегулювання безвихідної ситуації (deadlock situation).

У договорах другої групи про здійснення прав акціонерів/учасників на акції/частку найчастіше використовуються такі положення: 1) положення про блокування (lock-up provisions) – заборона відчуження акцій/частки та/або їх передання як забезпечення до настання певної події або дати з метою захисту цілісності бізнесу на певний період часу; 2) право переважної купівлі (right of first refusal); 3) опціон на продаж (put options) – акціонер/учасник має право (але не обов'язок) протягом встановленого строку продати свої акції (частину акцій)/частку іншим учасникам, а вони зобов'язані купити за ціною встановленою в договорі (ціна зазвичай визначається на підставі дійсної вартості (fair value)); 4) опціон на купівлю (call options) – акціонер/учасник має право (але не обов'язок) протягом встановленого строку купити акції (частину акцій)/частку інших учасників, а вони зобов'язані продати їх за ціною визначеною договором; 5) право отримання частки прибутку від подальшого продажу акцій/частки (catch-up clauses); 6) право «потягнути за собою» (drag-along rights) – надає одному з акціонерів/учасників право примусити іншого приєднатися до продажу їм своїх акцій/частки третій особі (при цьому акціонер/учасник – ініціатор продажу повинен надати іншим акціонерам/учасникам таку ж ціну, умови угоди, які отримав і сам); 7) право послідувати (tag-along rights/co-sale agreement) – надає право міноритарному акціонеру/учаснику скористатися вигодою угоди, яку може мати мажоритарний акціонер/учасник у разі продажу своїх акцій/частки в компанії; наприклад, якщо мажоритарний акціонер вирішить продати компанію, то він надає право міноритарному акціонеру

приєднатися до угоди та продати свою частку на таких самих умовах; 9) оцінка (valuation) – в угоді учасники можуть встановити, що дійсна вартість акцій (часток) повинна визначатися незалежним експертом або відповідно з обумовленим в договорі механізмом; 10) право вимагати публічної пропозиції (initial public offering clauses) [11].

Таким чином, аналіз вищенаведених положень змісту корпоративних договорів, які застосовуються в зарубіжному законодавстві, показує, що задля уникнення довготривалих та фінансово обтяжливих судових процесів надзвичайно важливо у корпоративному договорі чітко передбачити всі необхідні умови, відповідні юридичні інструменти, які допоможуть бізнес-партнерам в подальшому уникнути негативних наслідків, ефективно та цивілізовано вирішити корпоративний спір у майбутньому, захистити свої законні права та охоронювані законом інтереси. У зв'язку з чим пропонується доопрацювати ч. 1 та ч. 3 ст. 7 та конкретизувати перелік відповідних умов, які можуть бути включені до змісту корпоративного договору.

1. Вавулін Д.А., Федотов В.Н. *Правовые основы акционерного соглашения* // *Право и экономика*. – 2009. – № 8. – С.
2. Вінник О.М. *Акціонерні угоди* // *Юридична Україна* – 2010. – № 5. – С. 26-27.
3. Грибкова Т.В. *Акционерные соглашения как средство правового регулирования корпоративных отношений*. – Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук. – М., 2011. – С. 8-9.
4. Ломакин Д.В. *Корпоративные правоотношения: общая теория и практика ее применения в хозяйственных обществах*. – М.: Статут, 2008. – С. 311-326.
5. Доронин Ю.А. *Договор о порядке осуществления прав участниками хозяйственных обществ*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ktson.ru/main/articles/jurist12/jurist12_3415.html
6. *Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр.наук.пр.* / І.В. Спасибо-Фатсева. – Х.: Золоті сторінки, 2012. – С. 163-182.
7. Шиткина И.С. *Соглашения акционеров (договоры об осуществлении прав участников) как источник регламентации прав и обязанностей участников корпорации*. – *Корпоративное право: учебный курс: учебник /отв.ред. И.С. Шиткина*. – М.: КНОРУС, 2011. – С. 486-500.
8. Штим Т.Б. *Акціонерні угоди, правочини із заінтересованістю та значні правочини в акціонерних товариствах: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / Тетяна Богданівна Штим*. – Київ, 2015. – 20 с.
9. *Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю: Закон України від 06 лютого 2018 року № 2275-VIII (набрання чинності 17.06.2018 р.)* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2018. – № 13. – Ст. 69.

Право на дивіденди: бажане та дійсне

10. Степанов В.В. Акционерные соглашения: зарубежный опыт и потенциальные проблемы российского правоприменения // Труды молодых исследователей по сравнительному праву. – 2010. – № 1 (6). – С. 15-21.
11. Юргелевич С. Зарубіжні моделі корпоративних договорів // Вісник Центру комерційного права. – 2016. – № 49. – С. 18-23. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/1016/Visnyk-2016-49_03_02.pdf

Зміст

<i>Attilio Altieri. Europeanisation Versus Regulatory Competition: The Case Of Business Entities</i>	3
<i>Артикуленко О.В. Проблемні питання визначення змісту категорії «правосуб'єктність» юридичної особи</i>	8
<i>Беляневич О.А. Про предмет значного правочину</i>	15
<i>Бігняк О.В. Похідний позов як засіб захисту корпоративних прав</i>	19
<i>Борисов І.В. Корпоративна форма інститутів спільного інвестування</i>	24
<i>Бутрин-Бока Н.С. Про питання щодо корпоративних прав подружжя</i>	27
<i>Васильєва В.А. До проблеми захисту корпоративних прав у праві України</i>	32
<i>Васильєва В.В. Критерії розмежування юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права</i>	35
<i>Великанова М.М. Управління ризиком в корпоративних відносинах</i>	38
<i>Вінтоняк Н.Д. Щодо окремих аспектів «сімейного бізнесу» подружжя</i>	41
<i>Галянтич М.К. Законодавство України про корпоративні договори між учасниками товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю</i>	45
<i>Гнатів О.М. Охорона інтересів спадкоємців учасника товариства з обмеженою відповідальністю</i>	48
<i>Дорошенко Л.М. Предмет договору між акціонерами товариства в законодавстві України та англійському праві</i>	50
<i>Dr Jędrzej Jerzmanowski. O Potrzebie Rozważenia Zasadności Utrzymywania W Ukraińskim Prawie Całkowitego Zakazu Financial Assistance – Uwagi Na Tle Przepisów Prawa Unii Europejskiej I Polski</i>	53

Зміст

<i>Attilio Altieri. Europeanisation Versus Regulatory Competition: The Case Of Business Entities</i>	3
<i>Артикуленко О.В. Проблемні питання визначення змісту категорії «правосуб'єктність» юридичної особи</i>	8
<i>Беляневич О.А. Про предмет значного правочину</i>	15
<i>Бігняк О.В. Похідний позов як засіб захисту корпоративних прав</i>	19
<i>Борисов І.В. Корпоративна форма інститутів спільного інвестування</i>	24
<i>Бутрин-Бока Н.С. Про питання щодо корпоративних прав подружжя</i>	27
<i>Васильєва В.А. До проблеми захисту корпоративних прав у праві України</i>	32
<i>Васильєва В.В. Критерії розмежування юридичних осіб публічного права та юридичних осіб приватного права</i>	35
<i>Великанова М.М. Управління ризиком в корпоративних відносинах</i>	38
<i>Вінтоняк Н.Д. Щодо окремих аспектів «сімейного бізнесу» подружжя</i>	41
<i>Галянтич М.К. Законодавство України про корпоративні договори між учасниками товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю</i>	45
<i>Гнатів О.М. Охорона інтересів спадкоємців учасника товариства з обмеженою відповідальністю</i>	48
<i>Дорошенко Л.М. Предмет договору між акціонерами товариства в законодавстві України та англійському праві</i>	50
<i>Dr Jędrzej Jerzmanowski. O Potrzebie Rozważenia Zasadności Utrzymywania W Ukraińskim Prawie Całkowitego Zakazu Financial Assistance – Uwagi Na Tle Przepisów Prawa Unii Europejskiej I Polski</i>	53

<i>Харитонов Є.О., Харитонова О.І.</i> Корпоративна прозорість: проблеми і перспективи в Україні.....	169
<i>Хоменко М.М.</i> Реформа зобов'язального права Франції: основні новели.....	173
<i>Цікало В.І.</i> Відомості про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю та внесення змін до них.....	178
<i>Цюра В.В.</i> Договір доручення як форма реалізації корпоративних прав.....	182
<i>Щербакова Н.В.</i> Питання змісту корпоративного договору.....	185
<i>Яворська О.С.</i> Право на дивіденди: бажане та дійсне.....	189
<i>Яримович У.В.</i> Порядок реалізації переважного права на придбання частки (її частини) у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю ...	193